

Turkish Studies

Social Sciences

Volume 13/26, Fall 2018, p. 125-150

DOI: 10.7827/TurkishStudies.14615

ISSN: 1308-2140

Skopje/MACEDONIA-Ankara/TURKEY

INTERNATIONAL
BALKAN
UNIVERSITY

EXCELLENCE FOR THE FUTURE
IBU.EDU.MK

Research Article / Araştırma Makalesi

Article Info/Makale Bilgisi

✍ Received/Geliş: Kasım 2018

✓ Accepted/Kabul: Aralık 2018

✍ Referees/Hakemler: Prpf. Dr. Zafer ÇAKMAK - Doç. Dr. Recep DÜNDAR - Dr. Öğr. Üyesi Yavuz HAYKIR

This article was checked by iThenticate.

TEK PARTİ DÖNEMİNDE DOĞU ANADOLU İLLERİNDE AÇILAN “GEZİCİ KÖY KADINLARI KURSU” VE ETKİNLİKLERİ

Mehmet Korkud AYDIN*

ÖZET

Erken Cumhuriyet dönemi Türk Millî Eğitim teşkilâtı, bünyesinde oluşturduğu örgün ve yaygın eğitim kurumları sayesinde eğitim-öğretim politikalarını hayata geçirmeye çalışmıştı. Ancak örgün ve yaygın eğitim kurumlarının dönemin zorunlulukları ve ihtiyaçtan doğan talepleri karşılayamaması nedeniyle kısa süre içinde kurumsal bir kimlik kazanan diğer kurumlar da yaygın eğitim faaliyetlerinde önemli bir işlevi yerine getirmişlerdi. Bu özelliğe sahip kurumların başında da Halkevleri gelmektedir.

1932-1951 yılları arasında açıldıkları yörenin ihtiyaçları dikkate alınarak faaliyetlerini yönlendiren Halkevleri; her biri farklı alana hitap eden ve önemli işlevlere sahip olan dokuz şube halinde örgütlenmişlerdi. Özellikle il ve ilçe merkezlerinde geniş bir teşkilat ağına sahip olan Halkevleri; bünyesinde oluşturduğu Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi vasıtasıyla değişik ilgi alanlarına yönelik kurslar açmıştır.

Halkın bilgi seviyesini yükseltecek her türlü meslekî ve teknik eğitime dayalı eğitsel faaliyeti gerçekleştirmek amacıyla kurulan bu şubenin en önemli projelerinden biri; Maarif Vekâletinin destekleriyle 1938'den itibaren yurt genelinde açılan Gezici Köy Kadınları kursları olmuştur.

Gezici Köy Kadınları kursu; özellikle kırsal kesimde ilköğrenimini tamamlayarak evliliği bekleyen genç kızlarımızın çocuk bakımı, ev idaresi ve bıkı-dikiş yeteneklerini kazanmaları amacıyla açılmış, gündelik hayatı da kolaylaştırmıştı.

Çalışmanın alanı Tek Parti döneminin mülkî taksimatı içinde yer alan Doğu Anadolu illeri olup bölgede açılan Gezici Köy Kadınları kursları

* Öğr. Gör. Dr., Kırıkkale Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Tarihi Bölümü, E-posta: korkudaydin@kku.edu.tr

incelenmiştir. Bu çalışmada, araştırma modeli olarak Literatür taraması yapılmıştır. Tarama sonucunda elde edilen bulgular değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Tek Parti Dönemi, Doğu Anadolu Vilâyetleri, yaygın eğitim, gezici köy kadınları kursu, biçki-dikiş.

“RURAL WOMEN MOBILE COURSE” OPENED DURING SINGLE PARTY PERIOD IN EASTERN ANATOLIA AND ITS ACTIVITIES

ABSTRACT

In the early Republican era, the Turkish National Education organization tried to realize its educational policies by creating formal and non-formal education institutions. However, other institutions which acquired a corporate identity within a short period of time due to the requirements of the period and the demands arising from the necessity also fulfilled an important function in non-formal education activities. Community centers were at the forefront of these institutions.

Between 1932 and 1951, the Community Centers, which directed their activities by taking into consideration the needs of the people who were in the region they were opened, were organized into nine branches, each addressing a different area and having important functions. The Community Centers, which had a wide network in the city and district centers in particular, had opened courses for different areas of interest through its Community Private Tutoring Centers and Courses Branch.

One of the most important projects of this branch, which is established to carry out all kinds of vocational and technical education based educational activities that will raise the level of people's knowledge, was Rural Women Mobile Courses which opened all over the country since 1938 with the support of Ministry of Education (Maarif Vekâleti).

Rural Women Mobile Course; was especially designed for young girls who completed their primary education and were waiting for their marriage in the rural areas and this course opened for them to gain child care, home care and sewing skills, and this course made everyday life easier.

The area of the study was Eastern Anatolian provinces located within the property complex of the Single Party period and the courses of Rural Women Mobile Courses opened in the region were examined. In this study, literature review was conducted as a research model. The findings of the review were evaluated.

STRUCTURED ABSTRACT

The most important criterion of the development level of a country is the investments made in the field of education. Education of the individual, which is the core element of the state, happens on the level of the policies developed on education by that country.

From the moment it was established, The Republic of Turkey has aimed to educate its citizens and future generations with an education

model suitable to the requirements of the age. The establishment philosophy of the new Turkish state was to reform the inherited ruin of the education and to develop formal and non-formal educational policies with the requirements of the new age in mind. The most important common educational institutions of the time were National Schools, which were established on the 4th of November in 1928 and started education on the 1st of January in 1929. These schools, which achieved an unexpected success in a short time, were opened nationwide for the individuals who were over 15 and not able to go to school. However, since National Schools could not respond to the demand on their own, institutions such as Turkish Hearths, Teachers' Associations, Military Units and Halkevleri (People's Houses or Community Centers) had an important function in non-formal education activities. One of the leading institutions that had this characteristic was Halkevleri (People's Houses) which gained an institutional identity in a short time.

People's Houses, which were established on February 19, 1932 in 14 city centers consisting of 9 units and spreading nationwide in a short amount of time, became a non-formal educational institution. These units were Language, History and Literature, Arts, Performing arts, Social Aid, Rural Education, Public Schools and Courses, Library and Publishing, Sports and Museology.

One of the most effective units of the People's Houses is the National Classes and Courses Unit, which opened courses related to different areas of interest for adults. This unit that operated until 1951, by considering the needs of the region it was established in, is one of the most important units in terms of the subject of our study.

Courses, related to the fields which were required by the early Republican period, were opened by the National Classes and Courses Unit, and active individuals were trained in these courses. With the aim of opening the needed courses in different regions of the country, People's Houses, contacting the General Secretary of CHP and Ministry of National Education of the time, provided polytechnic teachers and tried to transfer the novelties of modern life to countryside. One of these projects was Mobile Courses for Rural Women.

Mobile Courses for Rural Women was a project that was implemented by Girl Technical Education Directorate of MNE, General Secretary of CHP and People's Houses. The purpose of the study was to show the studies of Mobile Courses for Rural Women in Eastern provinces, and to observe whether the "Village focused" policies within the scope of the ideology of the period, had positive effects or not.

Considering that the courses had an important function in the development of active individuals, besides strengthening the relationship between the state and the individual, it was questioned whether it had a positive effect in the Eastern provinces or not, in this sense. Also, when the ethnic cultural and religious structure of the region is taken into account, it was questioned whether it was possible to integrate the young women into society who were condemned to their homes, waiting for marriage.

In order to evaluate the service and working principles of Mobile Courses for Rural Women, the screening model in qualitative research method was used. First of all, archives were screened and documents

from the People's Houses of Ağrı, Van, Kars, Bitlis, Diyarbakır, Mardin and Urfa were obtained.

As a result of the screening of the documents obtained from the mentioned provinces, the information related to the correspondence about the Mobile Courses for Rural Women, the centers where the courses were opened; and the teachers and students who attended the courses. Also, it is possible to see the outcome of these courses in these documents.

In addition to the archive documents, books and brochures from general secretary of CHP consisting of the activities of People's Houses were especially screened.

Information that helps to specialize in tailoring, domestic economy and child care was taught in Mobile Courses for Rural Women opened within People's Houses nationwide, which were supported by Girl Technical Education Directorate of MNA after 1938. These Mobile Courses for Rural Women, which served to girls graduated from elementary school and women upto 45 years age, continued their studies in another village after spending 8 months in a village. Teachers employed as course teachers were selected from the graduates of Girl Art Institutes. After 1945, when the demand increased, the efforts of sending the graduates of Girls' Institutes to the region with a cadre in the Ministry were accelerated. It is obvious that, Mobile Courses for Rural Women served an important function as poverty and suffering were common, and social services were not able to reach the rural areas in those years.

Salary of the course teachers employed in the Eastern provinces was paid by Ministry of National Education, and also General Secretary of CHP paid 40 liras monthly as support costs for the duration of the courses.

The tailoring course was planned as 15 hours of sewing and 6 hours of cutting, with a total of 21 hours per week in the programme. It was emphasized that the programme could be changed depending on the village where the studies are done and the special abilities of the students. After the detailed information about the usage of sewing machine had been given, sewing practices started with the machine. In these tailoring courses, hand sewing, hand embroidery, machine sewing, press sewing, folded sewing, knitting, button and gripper sewing were taught. Also sewing of baby clothes, snapsuits, caps and baby aprons were taught.

Embroidery classes were decided to be 3 hours per week with different embroideries on child suits and women clothing, wool knitting, child sweaters, baby shoes, tray coverings, pillows, tea sets and lacework.

Skills learned from housewifery classes, which were 3 hours in a day in every 2 weeks on rotation in the syllabus serving as the teacher guide, were as followed:

Patching of dresses, shirts and trousers, mending of socks with knitting (with 5 skewers), applied cleaning and order information, types of stains and the ways to remove these stains

The other rotational class, which was planned for 3 hours in a day

in every 2 weeks, was “child care and health”. In this classes mother candidate young girls and mothers were informed about the definition of childhood and its stages, diseases causing pre and post-delivery death and precautions for these diseases. Also, they were taught about the things to pay attention in the first washing of a baby, belly dressings and how to clean eyes, ears and nose of the baby. Mothers and mother candidates were also informed about; the ways to check pulse, breathing and fever in a child, clothing (swaddling), deciduous teeth and fontanelle, breast-feeding methods, factors affecting mother milk, weaning and supplementary foods, sleeping pattern and childhood diseases such as; scarlatina, measles, diphtheria, pertussis, parotitis, bone diseases and diarrhea.

Keywords: Single-party period, Eastern Anatolia Province, non-formal education, Rural Women Mobile Course, sewing and needlework

1. GİRİŞ

Bir ülkenin gelişmişlik düzeyinin en önemli ölçütü, eğitim-öğretim alanına yaptığı yatırımlardır. Devletin çekirdek unsuru olan bireyin yetiştirilmesi; o ülkenin geliştirdiği eğitim-öğretim politikaları düzeyinde gerçekleşir.

Türkiye Cumhuriyeti kurulduğu andan itibaren vatandaşlarını ve gelecek kuşaklarını çağın gereklerine uygun bir eğitim-öğretim modeliyle yetiştirmeyi hedeflemiştir. Yeni Türk devletinin kuruluş felsefesi; öncelikle eğitim alanında devraldığı enkazı ıslah etmek ve çağın gereklerini göz önünde bulundurarak uygun bir örgün ve yaygın eğitim politikası geliştirmektir. Ele alınan ilk konu, okur-yazar oranını artırmak amacıyla yurt genelinde başlatılan eğitim seferberliği olmuştur. Maarif Vekâleti, bir yandan ilkokul düzeyinde açtığı okullara öğretmen yetiştirecek mesleki okulların sayısını artırırken diğer yandan da yaygın eğitim çalışmalarına hız kazandırarak köydeki bireylere kadar ulaşmayı hedeflemiştir. Dönemin en önemli yaygın eğitim kurumları 4 Kasım 1928’de kurulan ve 1 Ocak 1929’da eğitime başlayan Ulus Okullarıdır (Ergün, 1982: 105; Yüceer, 2002: 22). Bu okullar değişik nedenlerle okula gidememiş 15 yaş üstü bireyler için yurt genelinde açılmış, kısa sürede beklenin üstünde başarılar elde etmişti. Ancak Ulus Okulları, tek başına ihtiyaca cevap veremediği için Türk Ocakları, Muallim Birlikleri, Askeri Birlikler ve Halkevleri gibi kurumlar da yaygın eğitim faaliyetlerinde önemli bir işlevi yerine getirmişlerdi (Kılıç, 2017: 207). Bu özelliğe sahip kurumların başında da kısa süre içinde kurumsal bir kimlik kazanan Halkevleri gelmektedir.

19 Şubat 1932’de 14 şehir merkezinde kurulan ve kısa bir süre sonra yurt genelinde şubeler açan Halkevleri; bünyesinde oluşturduğu 9 birimiyle halk eğitimi veren bir yaygın eğitim kurumu olmuştur. Bu birimler; Dil, Tarih ve Edebiyat, Güzel Sanatlar, Gösterit (Temsil), Sosyal Yardım, Köycülük, Halk Dershaneleri ve Kurslar, Kütüphane ve Yayın, Spor ve Müzecilik birimleridir (CHP, 1934:6).

1951 yılına kadar açıldıkları yörenin ihtiyaçlarını dikkate alarak faaliyetlerini sürdüren Halkevlerinin çalışma konumuz bakımından en etkili birimlerinden biri, Yetişkin bireylere yönelik değişik ilgi alanlarıyla ilgili kurslar açan Halk Dershaneleri ve Kurslar Birimidir.

Halk Dershaneleri ve Kurslar Birimi;

1-Türkçe okuyup yazma kursları,

2-Fizik-kimya, elektrik gibi müspet ilimlerin tatbikatlı kursları,

3-Pratik hayat sahasına giren meslekler ve küçük sanatlara ait kurslar,

4-Güzel sanatlara ait kurslar,

5-Yabancı dil kursları,

6-Okullarda ikmale kalanları yetiştirme kursları gibi değişik ilgi alanlarıyla ilgili kurslar açmıştır (CHP, 1940: 11-12).

Halk Dershaneleri ve Kurslar Birimince erken Cumhuriyet döneminin en çok gereksinim duyduğu ilgi alanlarında kurslar açılmış ve etkin bireyler yetiştirilmiştir. Gerçi yeni Türk devleti; eğitim-öğretim politikaları doğrultusunda aldığı isabetli kararlarla yurdun hemen her yöresinde açtığı sanat okullarıyla bu gereksinimi karşılamaya başlamışsa da mevcut donanımıyla yeterli olamamıştır. Bu alandaki isteklere tam anlamıyla cevap verebilmek amacıyla Halkevleri de devreye girmiş ve bu idealin gerçekleşmesinde hakikî bir rol oynamıştır. Küçük ölçekli iş yeri açmaya yönelik meslek kursları ile bireylerin pratik hayatta yaşantılarını kolaylaştıracak işlevsel kurslar açmak suretiyle yeni mesleklerin gelişimine katkı sağlamıştır.

Halkevleri, yurdun değişik yörelerinde gereksinim duyulan kursların açılması için CHP Genel Sekreterliği ve Maarif Vekâletiyle iletişime geçerek meslek-sanat öğretmenlerini temin etmiş, modern hayatın yeniliklerini kırsal kesime taşımaya çalışmıştır. Her yıl, bir önceki yıla göre, daha yeni bilgilerle hayata atılan Türk aydını ve sanatkârı; bilgi ve tecrübelerini Halkevleri çatısı altında halka ulaştırmışlardır. Mevcut şartlar dikkate alındığında kırsal kesimde yaşayan Halkın, bilimsel bilgiye ulaşmak, modern teknolojinin nimetlerinden yararlanmak gibi bir şansının zor hatta imkânsız olduğu bir dönemde Halkevleri çok sayıda kurs açmış ve çoğu gereksinime cevap vermiştir. Yörenin alışkanlıkları ve kaynakları dikkate alınarak el sanatlarıyla mesleki ve teknik alanda bireylerin gündelik hayatlarını daha canlı ve verimli tutabilmeleri için açılan kurslar şunlardır:

Biçki-dikiş, çiçekçilik, şapkacılık, daktilo-stenografi, motorculuk-şoförlük, dokumacılık, marangozluk, bitki, sebze ve meyve ziraatı, arıcılık, muhasebe, yurt ve aile bilgisi, zehirli gazlardan korunma, sağlık, itfaiye, tercüme, ticaret vb. kurslardır. Bunların dışında müzik, resim, heykel, tiyatro gibi güzel sanatların her alanında ve değişik spor dallarında da kurslar açılmıştır (CHP, 1935: 15-16).

Halkın bilgi seviyesini yükseltecek her türlü meslekî ve teknik eğitime dayalı eğitsel faaliyeti gerçekleştirmek amacıyla kurulan Halk Dershaneleri ve Kurslar birimince oluşturulan projelerden biri de Gezici Köy Kadınları kursu olmuştur (Türk ve Katırcı, 2010: 126; Eser ve Orak, 2015: 424; Kılınç, 2016: 229).

2.Araştırmanın Amacı

Erken Cumhuriyet dönemi Türk eğitim sisteminin önemli kurumlarından biri de yaygın eğitim kurumlarıdır. Okuma çağını geçmiş bireylerin hayatını kolaylaştırmayı, onları meslek sahibi yapmayı amaçlayan ve Halk eğitiminin önünü açan kurslar; yaygın eğitim politikalarının ürünüdür.

Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde oluşturulan bu tür projelere, dönemin diğer kurumları da destek vermiştir. Köy Kadınları Gezici Kursları, MEB Kız Teknik Eğitim Müdürlüğü, CHP Genel Sekreterliği ve Halkevleri bünyesinde hayata geçirilen bir projedir (Kız Teknik Öğretim, 1945: 23 vd; Türkiye Cumhuriyeti Maarifi, 1944: 90). Çalışma konusunun amacı, Köy Kadınları Gezici Kurslarının Doğu illerindeki çalışmalarını gözler önüne sermek, dönemin ideolojisi kapsamında “köye doğru” politikalarına olumlu bir etki yapıp yapmadığını görebilmektir.

Açılan kursların, devlet-birey ilişkisini güçlendirmesi yanında etkin bireylerin yetiştirilmesinde de önemli bir işlevi olduğu düşünülürse; bu anlamda Doğu illerinde olumlu etki yapıp yapmadığı da sorgulanmıştır. Bölgenin etnik, kültürel ve inanç yapısı dikkate alındığında “Eve kapatılan ve evliliği bekleyen genç kız ve kadınların sosyal hayata kazandırılması mümkün olabilmiş midir?” sorusuna da cevap aranmıştır.

3.Metot

Milli Eğitim Bakanlığı ile CHP Genel Sekreterliğinin düzenlediği Köy Kadınları Gezici Kurslarının Doğu Anadolu İllerinde verdiği hizmet ve çalışma esaslarını değerlendirebilmek için nitel araştırma yöntemi içinde tarama modeli kullanılmıştır. Öncelikli olarak arşiv belgeleri taranmıştır. Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Cumhuriyet Arşivinde yer alan CHP arşiv belgeleri incelenmiştir. CHP Genel Sekreterliğinin denetiminde çalışmalarını sürdüren ve zengin bir belge birikimine sahip olan Halkevleri koleksiyonu içinde yer alan Ağrı, Van, Kars, Bitlis, Diyarbakır, Mardin ve Urfa Halkevi belgelerine ulaşılmıştır.

Adı geçen illerin belgeleri içinde yapılan tarama sonucu Köy Kadınları Gezici Kurslarına ait yazışmalara, kurs açılan merkezlere, kursa katılan öğretmen ve öğrencilerle ilgili bilgilere ulaşılmıştır. Yine bu belgelerde, verilen kursların sonuçlarını da görmek mümkündür.

Arşiv belgelerinin yanı sıra özellikle bölge Halkevlerinin faaliyetlerini içeren ve CHP Genel Sekreterliği tarafından basılan kitap ve broşürler de taranmıştır. Ayrıca araştırmanın detaylandırılması için Halkevleriyle ilgili daha önceden hazırlanmış genel ve spesifik çalışmalara da başvurulmuştur.

4.Bulgular ve Yorumlar

4. 1.Gezici Köy Kadınları Kurslarının Açıldığı Doğu İlleri

Tek Parti iktidârı döneminde ülkenin diğer yörelerinde olduğu gibi Doğu illerinde de Gezici Köy Kadınları kursları açılmıştı.

Maarif Vekâleti Kız Teknik Öğretim Müdürlüğünün sağladığı desteklerle 1938’den itibaren yurt genelindeki Halkevleri bünyesinde açılan Gezici Köy Kadınları kurslarında biçki-dikiş, ev ekonomisi ve çocuk bakımı gibi konularda uzmanlaşmayı öngören bilgiler verilmiştir (Tezcan, 1990: 131 vd; Demirtaş ve Küçük, 2008: 149). Önceleri kurslar, “Dikiş ve Biçki Yurdu”, “Nakış”, “Biçki-dikiş”, “Sanat kursları”, “Dikiş ve Nakış Yurdu” isimleriyle de açılmış ve hizmet vermişti. İlkokulu tamamlayan genç kızlarla 45 yaşına kadar kadınların devam edebilecekleri Gezici Köy Kadınları kursu, bir köyde sekiz ay kaldıktan sonra başka bir köyde çalışmalarına devam etmiştir. Kurs öğretmeni olarak görevlendirilen öğretmenler de kız sanat enstitüleri mezunları arasından seçilmişti. 1945’ten sonra talep çoğalınca, Kız enstitüleri mezunlarının Bakanlık kadrosunda bölgeye gönderilmesi çalışmalarına hız verilmişti.

Nitekim başta Ankara Ali Çetinkaya Kız Enstitüsü olmak üzere mevcut kız enstitülerine yazılar yazılarak Doğu İllerindeki il ve ilçe merkezlerinde yeniden açılacak Köy Kadınları Gezici Kursları için okullarından mezun olanlar arasından öğretmenlik yapabileceklerin 28 Şubat 1947 tarihine kadar başvurmaları istenmiştir (Fon No: 490 1 0 0-Kutu No: 1052-Dosya No: 1041-Sıra No: 1/160). 1948-1949 eğitim-öğretim yılına gelindiğinde açılan kurs sayısında artış olmuş ve Ağrı/Merkez, Bingöl/Çapakçur, Diyarbakır/Ergani, Elazığ/Maden, Hakkâri/Merkez, Muş/Merkez, Erzurum/Hınıs, Kars/Kağızman, Van/Merkez, Urfa/Suruç, Mardin/Nusaybin ve Çemişkezek/Tunceli gibi yörelerde yeni kurslar açılmıştı (BCA Fon No: 490 1 0 0-Kutu No: 1053-Dosya No: 1045-Sıra No: 2/Belge: 211).Açılan kurs merkezleriyle kurslarda görev yapan öğretmenler, kursların başlama tarihleri ve öğrenci sayıları Tablo. 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Doğu illerinde 1948-1949 eğitim-Öğretim Döneminde Faaliyette Bulunan Köy Kadınları Gezici Kursları ve Öğretmen Listesi

Kurs No:	Öğretmenin Adı	Kurs Yeri	Açıldığı Tarih	Öğrenci sayısı
216	Muazzez Sevimli	Ağrı Merkez	1 Ekim 1948	35
217	Naime Sungur	Bingöl Çapakçur	8 Aralık 1948	16
219	Maksude Malatacık	Diyarbakır Ergani	29 Ekim 1948	27
220	Kadriye Şensu	Elazığ Maden	23 Eylül 1948	16
221	Mesure Uz	Hakkâri Merkez	1 Ekim 1948	16
223	Vedide Olgun	Muş Merkez	27 Eylül 1948	14
225	Necmiye Gürce	Ezurum Hınıs	12 Eylül 1948	12
226	Behice Yıldızkaya	Kars Kağızman	20 Ekim 1948	25
114	Nezahat Özyurt	Van Merkez	1 Ekim 1948	22
209	Makbule Özel	Urfa Suruç	8 Aralık 1948	35
222	Türkân Tanyeri	Mardin Nusaybin	1 Aralık 1948	18
111	Lebizer Çetiner	Çemişkezek/ Tunceli	25 Aralık 1948	45
201	Muazzez Havvahan Tuğrul	Elazığ Kovancılar Köyü	10 Aralık 1948	6
224	Halide Zengil	Siirt Merkez	1 Ekim 1948	12
227	?	Şavşat	1948	

Kaynak: BCA Fon No: 490 1 0 0-Kutu No: 1053-Dosya No: 1045-Sıra No: 2/Belge: 211; BCA Fon No: 490 1 0 0-Kutu No: 1053-Dosya No: 1045-Sıra No: 2/Belge: 208

4.2. Gezici Köy Kadınları Kursu Öğretmenlerinin Donanımları

Kurs öğretmenleri, kız teknik okullarından, kız enstitülerinden mezun olanlar arasından seçilmişlerdi. 1940'dan sonra talep artınca kız meslek okullarından mezun olanlar da kadroya dâhil edilmişler. Kız meslek okullarından mezun olup kurs öğretmenliğine istekli olan aday öğretmenler, öncelikli olarak Ankara'da bir hazırlama kursundan geçirilmişlerdi. Kursu katılacak aday öğretmenlere yolluk ve yatacak yer temin edildiği gibi Ankara'daki kız teknik okullarından birinin kadrosundan kurs süresince maaş da verilmiştir. Kurslarda biçki-dikiş, çocuk bakımı ve ev idaresi dersleri için hazırlanmış kılavuz doğrultusunda öğretmenlik bilgileri verilmişti. Bu kursu başarıyla bitirenler, özellikle Doğu illerinde Gezici Köy Kadınları kurslarında görevlendirilmişlerdi (Fon No: 490 1 0 0-Kutu No: 1052-Dosya No: 1041-Sıra No: 1/160).

4.3. Gezici Köy Kadınları Kursu Ders Programı ve İçerikleri

Gezici Köy Kadınları Kursu, Milli Eğitim Bakanlığı Kız Teknik Öğretim Müdürlüğü tarafından planlanan ve CHP Genel Sekreterliğiyle birlikte sürdürülen ve daha sonraki dönemlerde de beğeni kazanmış bir projedir (Başar, 2004: 470). Öğretmenler 1940'dan itibaren 15 Doğu ilinde açılan Gezici Köy Kadınları kurslarında uygulanmak üzere 1942'de "Köy Kadınları Gezici Kursları Müfredat Programı" hazırlanarak öğretmenlere dağıtılmıştı (Maarif Vekâleti, 1942: 1-8). Tablo.2'de de görüleceği gibi haftalık ders saatleri belirlenen program, bütün kurslar için geçerli olmuştur. Her biri 4 aylık olmak üzere iki dönem devam eden kurslarda Biçki-dikiş dersleri, haftada 21 saatle en yoğun ders olarak öne çıkmış, diğerlerinin de 3'er saat verilmesi kararlaştırılmıştır.

Tablo.2: Köy Kadınları Gezici Kursları Müfredat Programı	
Haftalık Ders Programı	
Dersler	Hafta/Saat
Biçki, dikiş, kadın ve erkek çamaşırı	21 saat
Nakış	3 saat
Ev idaresi (On beş günde bir defa)	3 saat
Çocuk bakımı (On beş günde bir defa)	3 saat
TOPLAM	30 saat

Köy Kadınları Gezici Kursları Müfredat Programı, yedi bölümden oluşturulmuştu. Kurslara ait programın birinci bölümü genel hükümlere ayrılmıştı. Dersler, programdaki sıra göz önünde bulundurulmakla beraber, kırsal kesimin ihtiyacına ve temin edilebilecek malzemeye göre yürütülecekti. Biçki dikiş için belirlenen haftalık 21 saatlik dersin 15 saatinin dikişe, 6 saatinin de biçkiye ayrılması istenmiş; kurs çalışmalarının yapıldığı köyün, hattâ öğrencilerin özel yeteneklerine göre düzenlemelerin yapılabileceği vurgulanmıştı (Maarif Vekâleti, 1942: 1-2).

Biçki-Dikiş derslerinde Amerikan bezi üzerine kırmızı kotonla basit dikiş örnekleri olan oyul-gama, iğneardı, makine dikişi, bastırma dikişi, pililer, örme ilik, düğme ve fermejüp (çıtçıt) dikişleri gösterilmiştir. Dikiş makinesinin kullanılışı hakkında ayrıntılı bilgi verildikten sonra makineyle dikilecek dikişlere başlanmıştır. Dikiş kursu derslerinde kumaş olarak Amerikan bezi kullanılmış, dikiş hakkında gereken bilgiler verildikten sonra bebek takımlarına başlanmıştır. Zıbın, başlık ve salya önlüğü biçkisi ve dikişi, yerli bezden veya bulunabilen malzemelerden dikilmiştir (Maarif Vekâleti, 1942: 3-4). Bu derslerinin sonlarına doğru kadın ve erkek giysilerinin biçki ve dikişleri öğretilmiştir.

Nakış derslerinin haftada üç saat verilmesi kararlaştırılmış, çocuk takımı ve kadın giysileri üzerine değişik nakışlar, yün işleri, çocuk hırkası, patik, başlık, tepsi örtüsü, yastık, çay takımı ve dantel örgülerin yapımı öğretilmiştir (Maarif Vekâleti, 1942: 4-6).

Öğretmen kılavuzu olarak da değerlendirilecek müfredat programında dönüşümlü olarak iki haftada bir gün ve 3 saat verilecek “ev idaresi” derslerinde öğrencilere kazandırılacak öğrenme becerileri ise şu şekilde sıralanmıştır:

Elbise, gömlek ve pantolon yamaları, çorabın yıpranmış kısımlarının örgü ile tamiri (5 şişe), uygulamalı temizlik ve düzen bilgisi, leke çeşitleri ve bu lekelerin kolay bir şekilde çıkartılmasını öğretmek (Maarif Vekâleti, 1942: 7).

Kurslarda dönüşümlü olarak iki haftada bir gün ve 3 saat verilecek bir başka ders de “çocuk bakımı ve sağlığı” dersleriydi. Bu derslerde çocukluk devresinin tarifi ve evreleri, doğumdan önce ve sonra meydana gelen çocuk ölümleri ile neden olan hastalıklar, alınan tedbirler anne adayları genç kızlara veya annelere anlatılmıştır. Yine çocuğun ilk defa yıkanması sırasında nelere dikkat edileceği, göbek pansumanı, göz, kulak ve burun temizliğinin nasıl yapılacağı öğretilmiştir. Anne ve anne adayları çocukta nabız, nefes alma ve çocuğun ateşini ölçme tarzları; giyim (kundak yapma); süt dişleri ve bingıldaklar; emzirme usulleri, anne sütünü etkileyen nedenler, çocuğun süttten kesilmesi ve tamamlayıcı gıdalar; uyku düzeni; kızıl, kızamık, difteri, boğmaca, kabakulak, kemik hastalığı ve ishal gibi çocuk hastalıkları hakkında bilgilendirilmiştir.

O yıllarda kırsal kesimde yaşanan yokluk, sıkıntı ve sosyal devlet hizmetlerinin yeterince köye ulaştırılamadığı gerçeği de dikkate alacak olursa; Gezici Köy Kadınları Kurslarının çok önemli bir işlevi yerine getirdiği görülecektir.

4.4. Köy Kadınları Gezici Kurslarının Finansmanı

Doğu illerinde görev yapan kurs öğretmenlerin maaşları Milli Eğitim Bakanlığınca ödenmekte, CHP Genel Sekreterliğince de kurs süresince aylık yardımlar yapılmaktaydı.

Yaptıkları yurt hizmeti ve katlandıkları fedâkârlıklar dikkate alınarak; kurs öğretmenlerinin mağduriyetlerinin önüne geçilmesine özen gösterilmişti. Kurslarda görevlendirilen öğretmenler, dönemin mülkî makamlarınca “Köyü içinden fethetmek amacıyla köylerde hizmete başlayan fedâkâr Türk kızları” olarak taltif edilmişlerdi (BCA. Fon No: 490 1 0 0-Kutu No: 1052-Dosya No: 1038-Sıra No: 2/Belge: 163). CHP Genel Sekreterliği de ilgili yörenin CHP İl başkanlığına yazdığı emirlerde açık bir dil kullanarak kurs öğretmenlerin maddi ve manevi anlamda korunup kollanmasını istemişti. CHP Genel Sekreteri adına Zonguldak milletvekili Emin Erişirgil imzasıyla Ağrı CHP İl başkanlığına yazılan bir yazıda da “Doğu illerimizde açılan Köy kadınları gezici kurslarında bin bir mahrumiyete katlanıp

öğretmenlik yapan genç kızlarımız, gittikleri yerlerde birçok güçlükle karşılaşmaktadırlar. Memleket için çalışan bu yurt evlâtlarına yer bulma ve ihtiyaçlarını temin etme hususunda rehber olup kendilerine kolaylık göstermenizi rica ederim.” denilerek kurs öğretmenlerinin yalnız olmadıkları vurgulanmıştı (BCA. Fon No: 490 1 0 0-Kutu No: 1052-Dosya No: 1038-Sıra No: 2/Belge: 189).

Millî Eğitim Bakanlığının 12 Şubat 1947 tarihli yazısında da belirtildiği gibi öğretmenlerin özlük hakları ve ekonomik durumları azami ölçülerde korunmuştu. Bölgeye yeni atanan bir öğretmenin maaşı, ayda 20 liraydı. Hazırlama kursu bittikten sonra öğretmenlerin görev yapacakları yere kadar tahakkuk edecek yollukları da CHP’ce ödenecekti (Fon No: 490 1 0 0-Kutu No: 1052-Dosya No: 1041-Sıra No: 1/160). CHP Genel Sekreterliği ek olarak zor şartlar altında çalışan bu öğretmenlere, 7 aylık kurs dönemince ayda 40 lira yardım ve destek ücreti ödemişti. CHP’den gönderilen yardım ücretlerinden vergi kesintisi yapılmaması da kararlaştırılmıştı (BCA. Fon No: 490 1 0 0-Kutu No: 1052-Dosya No: 1038-Sıra No: 2/Belge: 190). CHP’nin ödediği bu miktar, çeşitli nedenlerden dolayı 1950’de 20 liraya indirilmişti. İllere gönderilen yazılarda Millî Eğitim Bakanlığının Doğu illerinde açtığı Köy Kadınları Gezici Kurslarının sayılarının artırıldığı belirtilmiş; ancak “Genel Sekreterliğimiz; türlü mahrumiyetler içinde çalışmakta ve halkımıza faydalı olmakta olan bu öğretmenlere, geçen yıllardaki miktarda olmamakla beraber yine bir miktar yardım yapmayı kararlaştırmıştır” denilerek 1950 yılında CHP’nin yapacağı yardım miktarının 7 aylık kurs müddetince ayda 20’şer liradan 140 lira olacağı belirtilmişti (BCA. Fon No: 490 1 0 0-Kutu No: 1052-Dosya No: 1038-Sıra No: 2/Belge: 157; BCA, Fon No: 490 1 0 0-Kutu No: 1052-Dosya No: 1041-Sıra No: 1/ Belge:15;).

Öğretmenin göstereceği başarıya göre aylık ücretinde artış olacağı, çalışacağı yörede yatacak yer, odun, kömür, soba ve diğer ihtiyaçlarının da CHP il başkanlıklarınca karşılanacağı dikkate alınır; devletin kur öğretmenine önemli ölçüde maddi katkıda bulunduğu anlaşılmaktadır.

CHP, İş Bankası Ankara merkez şubesine kurs öğretmenlerinin sekiz aylık yardım ücretini peşin olarak yatırmış, para ilgili yörenin Ziraat Bankası şubesine havale edildikten sonra CHP il başkanı veya mutemetleri aracılığıyla öğretmenlere dağıtılmıştı (BCA. Fon No: 490 1 0 0-Kutu No: 1052-Dosya No: 1038-Sıra No: 2/Belge: 155-156). Ancak, belgelere yansıdığı kadarıyla CHP tarafından gönderilen paranın hak sahiplerine dağıtımında bir takım aksamalar da yaşanmıştı. Bu aksamalar ya öğretmenin kursa başlama tarihinin CHP Genel Sekreterliğine geç bildirilmesi ya da CHP il başkanlığının keyfi uygulamalarında kaynaklanmıştı. Para zamanında hesaba havale edildiği halde, öğretmene ödeme yapılmadığı zamanlar olmuştu. Bu da öğretmenlerle CHP arasında birçok yazışmanın yapılmasına ve aksaklıkların giderilmesi yönündeki isteklerin artmasına neden olmuştu (BCA. Fon No: 490 1 0 0-Kutu No: 1052-Dosya No: 1038-Sıra No: 2/Belge: 159-160, 161).

4.5. Gezici Köy Kadınları Kurslarının Doğu İllerinde Açıldığı Yörelere

Millî Eğitim Bakanlığıyla koordineli, 15 Doğu ilinde kurs açılmıştı. Kurslar; Ağrı, Bingöl, Bitlis, Diyarbakır, Elazığ, Erzurum, Gaziantep, Hakkâri, Kars, Mardin, Muş, Siirt, Tunceli, Urfa, Van ve yörelerini kapsamaktaydı. Kurs merkezlerini, genellikle köylerde açmaya özen gösterilmiş; dönüşümlü olarak değişiklik göstermiştir. Bir yörede açılan kurs, sekiz ay boyunca o yörede kalmış; kurs bitiminde öğretmen, bir sonraki yılın kursunu başlatmak üzere aynı ilin başka bir yöresinde görevlendirilmişti. İsminden de anlaşılacağı gibi Gezici Köy Kadınları kursları ve kurslarda görevli öğretmenler; bir merkezde çakılı kalmayıp talep edilen diğer yörelere gitmek durumundaydılar. Kurs merkezlerinin yeri ve planlaması ise Millî Eğitim Müdürlükleri ve Halkevlerince belirlenmekteydi.

4.5.1. Ağrı Gezici Köy Kadınları Kursu

Kurslar, 1940’tan itibaren düzenli bir şekilde Ağrı ve ilçelerinde açılmaya başlanmış; birçok genç kız ve köy kadını, normal şartlarda elde edemeyeceği meslekî ve teknik bilgilerin sahibi olmuştur.

Ulaşılan belgeler ışığında il genelinde açılan kurslardan ilki 1942’de Karaköse Halkevindeki biçki-dikiş kursuydu. Halkevi Başkanı Vekili Mehmet Atay imzasıyla CHP Genel Sekreterliğine

gönderilen 10 Kasım 1943 tarihli yazıda; 1942 yılı içinde her biri 4 aylık olmak üzere iki dönemlik biçki-dikiş kursu açıldığı bildirilmişti. Kursun birinci dönemine 25 öğrenci devam etmiş; bunlardan 16 bayan başarılı olarak diploma almıştı. İkinci dönemde öğrenci sayısı artmış; 42 bayan kayıt yaptırmış, 32’si başarılı olmuştur. Kursların öğretmenliğini; Karaköse Halkevi Sosyal Yardım Komitesi Başkanı Melahat Güler üstlenmiş, kendisine 30 lira ücret ödenmişti.

Yine aynı yörede 1943’te İktisat Bakanlığı tarafından Ağrı’ya gönderilen çıkırıklardan yararlanılarak bir kurs açıldığı, üç ay süren kursa 4 erkek, 66 kız öğrencinin devam ettiği bilinmektedir. Aynı bakanlıktan gönderilen usta öğretici ücretsiz olarak kurs öğretmenliği yapmış; yöre kaynakları değerlendirilmiştir. Bilindiği gibi bölgenin en önemli gelir kaynağı hayvancılık olduğundan çıkırıklarda yün eğirip iplik üretmek suretiyle köy gençlerine yeni bir iş ve meslek kazandırılmıştır (BCA. Fon No: 490 1 0 0-Kutu No: 1007-Dosya No: 885-Sıra No: 2/Belge: 2).

İkinci örnek de Doğu Beyazıt Halkevinde 15 Şubat 1945’te açılan biçki-dikiş kursudur. Halkevi Başkanı Hakkı Tanrıverdi imzasıyla CHP Genel Sekreterliğine gönderilen 3 Temmuz 1945 tarihli yazıda; Halkevinde “Dikiş ve Biçki Yurdu” adıyla bir kurs açtıkları, kursun 15 Şubat 1945’ten 15 Haziran 1945’e kadar devam ettiği belirtilmişti. Kurs, Dikiş ve Biçki Öğretmeni Yaşar Sayacak tarafından verilmişti. Dikiş ve Biçki Yurduna devam eden 20 kız çocuğundan 17’si başarılı olarak diploma almışlardı (Tablo. 3).

Tablo. 3 Dikiş ve Biçki Yurdu Kurs Öğrencileri			
No	Öğrencinin İsmi	No	Öğrencinin İsmi
1	Ulviye Yardımcı	10	Semiha Dudu
2	Nafıza Savcı	11	Rukiye Budak
3	Aliye Akyol	12	Latife Şahin
4	Sabahat Sunar	13	Nezahet Yardımcı
5	Melahat Sabuncuoğlu	14	Sebahat Çakan
6	Sema Yardımcı	15	Yaşar Acarbay
7	Müzeyyen Bayar	16	Nazire Baydar
8	Neziha Bayar	17	Nazire Savcı
9	Emine Yıldız		Dikiş Öğretmeni Yaşar Sayacak
BCA. Fon No: 490 1 0 0-Kutu No: 1007-Dosya No: 885-Sıra No: 2/Belge: 212-213			

Yazıda ayrıca; yapılan çalışmaların sergilendiği bir “Dikiş ve Biçki Sergisi” açıldığı, halkın memnuniyet ve güvenini kazandıkları da belirtilmişti. Sergiye Doğu Beyazıt Kaymakamı Muharrem Balasaygun, Halkevi Başkanı Hakkı Tanrıverdi, Halkevi Köycülük Kolu Başkanı Hasan Yardımcı, İlkokul Başöğretmeni Ensar Tekin, öğrenci velileri, öğrenciler katılmış; sergi Doğu Beyazıt Kaymakamı tarafından açılmıştı (BCA. Fon No: 490 1 0 0-Kutu No: 1007-Dosya No: 885-Sıra No: 2/Belge: 209).

Halkevi Başkanı, Dikiş ve Biçki Yurdunun idareci, memur ve kursiyerlerinin açtığı serginin detaylarını çektikleri fotoğraflarla ölümsüzleştirmiş ve CHP Genel Sekreterliğine göndermişti (**Bkz. EK Fotoğraf. 1-4**).

Ağrı Valisi Hilmi Balcı imzasıyla CHP Genel Sekreterliğine gönderilen 26 Ocak 1946 tarihli başka bir yazıda da ilköğrenimini tamamlayarak eve kapanan genç kızların, evlerinin ekonomik hayatında daha verimli ve kabiliyetli yetişmeleri amacıyla Karaköse Halkevinde biçki, dikiş, ev idaresi, çocuk bakımı ve çiçek kursu açmak istedikleri dile getirilmişti. Vali, kurs için bir dikiş makinasına ihtiyaç duyduklarını, bu amaçla Erzurum’daki Singer dikiş makinası satış mağazasıyla temasa geçtiklerini belirterek satın alma işi sonuçlanıncaya kadar Ortaokuldaki mevcut dikiş makinesinin; ortaokul dikiş dersleri saati dışında Halkevindeki bu kurslara gönderilmesini istemişti (BCA. Fon No: 490 1 0 0-Kutu No: 1052-Dosya No: 1038-Sıra No: 2/Belge: 207).

1947’de açılacak Köy Kadınları Gezici Kursları hazırlıklarıyla ilgili olarak Ankara’ya gönderilen bir bilgi yazısında ise Millî Eğitim Bakanlığınca Karaköse’de 15 Temmuz 1947’de başlamak

üzere genç kız ve kadınlara mahsus bir kurs açılacağı bildirilmiştir. Kurs için Bakanlıkça belirlenen öğretmen Muazzez Sevimli de 15 Temmuz'da Ağrı CHP il başkanlığına gelerek çalışmaya başlamış, kurs okulu da belirlenmişti. Yazıda; Ağrı Milli Eğitim Müdürüyle yapılan görüşmede açılacak kurs için Karaköse'nin merkezî bir semtinde bulunan ikinci ilkokul binasının tahsis edilerek halka duyurulduğu vurgulanmıştı (BCA. Fon No: 490 1 0 0-Kutu No: 1052-Dosya No: 1038-Sıra No: 2/Belge: 195).

Köy Kadınları Gezici Kursu öğretmeni Muazzez Sevimli 1948'de de Ağrı merkezde görev yapmış, CHP il başkanlığı tarafından 1 Ekim Cuma günü il merkezinde açılan 216 numaralı gezici kursuna, 35 öğrenci kayıt yaptırmıştı (BCA. Fon No: 490 1 0 0-Kutu No: 1052-Dosya No: 1038-Sıra No: 2/Belge: 178, 179, 181).

1949'da da Doğu Beyazıt Halkevi başkanlığının Abdullah Baydar imzasıyla bir dikiş ve biçki yurdu açılması talebi olmuş ve yardım istenmiştir. 28 Aralık 1948 tarihli yazı ile CHP Genel Sekreterliğinden 450 lira istenerek “yurdun ve ulusun hayrına olan bu faaliyetin” desteklenmesi istenmiştir (BCA. Fon No: 490 1 0 0-Kutu No: 1052-Dosya No: 1038-Sıra No: 2/Belge: 178, 179, 181).

1950 yılına gelindiğinde Milli Eğitim Bakanlığı kurs sayısını artırmış; Küpkıran, Boşık, Yoncalı, Mengeser, Gülesun, Gerger Köyleriyle Karaköse, Eleşkirt ve Doğu Beyazıt ilçelerinde Gezici Köy Kadınları Kursları açılmıştır (Tablo. 4). CHP Genel Sekreterliği de türlü mahrumiyetler içinde çalışan ve yöre halkına faydalı olan kurs öğretmenlerine, geçen yıllardaki miktarda olmamakla beraber, bir miktar yardım yapmayı kararlaştırmıştı (BCA. Fon No: 490 1 0 0-Kutu No: 1052-Dosya No: 1038-Sıra No: 2/Belge: 157).

Tablo 4.Ağrı ve Yöresinde Gezici Köy Kadınları Kursu Öğretmenleri(1949-1950)		
Görev kodu	Öğretmen ismi	Görev yeri
216 Numaralı Köy Kadınları Gezici Kursu	Muazzez Sevimli	Merkez ilçe Küpkıran Köyü
285 Numaralı Köy Kadınları Gezici Kursu	Hatice Dokumacı	Merkez ilçe Boşık Köyü
340 Numaralı Köy Kadınları Gezici Kursu	Hacer Eröncel	Yoncalı Köyü
341 Numaralı Köy Kadınları Gezici Kursu	Sakine Sürmelioğlu	Mengeser Köyü
342 Numaralı Köy Kadınları Gezici Kursu	Türkân Tokuş	Gülesun Köyü
343 Numaralı Köy Kadınları Gezici Kursu	Sebahat Gülseren Özkaynak	Gerger Köyü
218 Numaralı Köy Kadınları Gezici Kursu	Muzaffer Taner	Bitlis Merkez
283 Numaralı Köy Kadınları Gezici Kursu	Öğretmen tayin edilememiştir	Bitlis Merkez
Kaynak:BCA.Fon No: 490 1 00-Kutu No: 1052-Dosya No: 1038-Sıra No:2/Belge: 157, 159, 160, 161, 164,165; Fon No: 490 1 0 0-Kutu No: 1053-Dosya No: 1045-Sıra No: 2/Belge: 208.		

4.5.2.Bitlis Gezici Köy Kadınları Kursu

Millî Eğitim Bakanlığıyla koordineli olarak Bitlis ve yöresinde de Köy Kadınları Gezici Kursları açılmış; bu kurslarda yörenin birçok genç kızı ve kadını bilgilendirilip meslek sahibi yapılmışlardır. Kurslar; Bitlis il merkeziyle Mutki, Tatvan, Adilcevaz ve Ahlat'ta açılmıştır.

Bitlis ve yöresindeki Köy Kadınları Gezici Kurslarıyla ilgili ulaşılan ilk belge 1947 yılına aittir. Bitlis CHP İl başkanı Z. Geboloğlu imzasıyla CHP Genel Sekreterliğine gönderilen 21 Ağustos 1947 tarihli bir yazıda; Milli Eğitim Bakanlığınca Bitlis'te açılması kararlaştırılan genç kız ve kadınlara mahsus sanat kursunun İl merkezinde Birinci ilkokul binasında açıldığı bildirilmiştir.

Kursun 21 Temmuz 1947'de açıldığı, öğretmen Sabahat Arslan'ın da aynı tarihte görevine başlayarak 9 aylık kurs sürecinde yapılacak işler hakkında oluşturduğu iş bölümü cetveliyle kurs programını il başkanlığına ulaştırdığı belirtilmişti. Ayrıca öğretmen Sabahat Arslan'a CHP tarafından belirtilen sürece verilecek olan aylık 40 lira tutarındaki yardım parasının da gönderilmesi talep edilmişti. İl başkanı Z. Geboloğlu, kurs çalışmalarıyla da bizzat ilgilendiğini ifade etmişti (BCA Fon No: 490 1 0 0-Kutu No: 1052-Dosya No: 1041-Sıra No: 1/164).

CHP Genel Sekreterliği, Bitlis’te açıldığı belirtilen kurs faaliyetlerini yakından takip etmek üzere 16 Eylül 1947 gün ve 8/3574 sayılı bir yazı göndererek kurs ve kurs öğretmeninin durumu, ihtiyaçların karşılanıp karşılanmadığı konusunda ayrıntılı bilgi istemişti. Bitlis CHP İl başkanlığı da 25 Eylül 1947 tarihli yazısında ayrıntılı bir rapor hazırlayarak göndermişti. Raporda; öğretmen Sabahat Arslan’ın açtığı kursa 44 öğrencinin devam ettiği, kus gereçleriyle öğretmen için kalacak yer ve kışlık yakacak ihtiyaçlarının karşılanması için de Genel Sekreterlikçe ödenek açılıp olur verilmesi istemişti (BCA, Fon No: 490 1 0 0-Kutu No: 1052-Dosya No: 1041-Sıra No: 1/159).

Bitlis il merkezinde açılan kurs, Tablo. 5’te görüleceği gibi Pazar hariç hemen her gün devam etmiştir. Pazartesi, Çarşamba ve Cuma günleri tamamen biçki-dikiş; Salı günü öğleden önce ev idaresi, öğleden sonra yine biçki-dikiş ve Cumartesi günleri de öğleye kadar nakış dersleri verilmişti. Ev idaresi dersleri ile Çocuk bakımı dersi, Salı günleri dönüşümlü olarak verilmişti. Haftalık olarak verilen derslerin saatleri ise şu şekilde belirlenmişti: Biçki dikiş dersleri, 21 saat; ev idaresi, 3 saat, çocuk bakımı, 3 saat ve nakış dersleri 3 saattir (BCA Fon No: 490 1 0 0-Kutu No: 1052-Dosya No: 1041-Sıra No: 1/153).

Tablo 5. Bitlis Köy Kadınları Gezici Kursu Haftalık Ders Programı						
	Pazartesi	Salı	Çarşamba	Perşembe	Cuma	Cumartesi
Sabah	Biçki-Dikiş	Ev İdaresi	Biçki-Dikiş	Biçki-Dikiş	Biçki-Dikiş	Nakış
	Biçki-Dikiş	Ev İdaresi	Biçki-Dikiş	Biçki-Dikiş	Biçki-Dikiş	Nakış
	Biçki-Dikiş	Ev İdaresi	Biçki-Dikiş	Biçki-Dikiş	Biçki-Dikiş	Nakış
Öğle	Biçki-Dikiş	Biçki-Dikiş	Biçki-Dikiş	Biçki-Dikiş	Biçki-Dikiş	
	Biçki-Dikiş	Biçki-Dikiş	Biçki-Dikiş	Biçki-Dikiş	Biçki-Dikiş	
	Biçki-Dikiş	Biçki-Dikiş	Biçki-Dikiş	Biçki-Dikiş	Biçki-Dikiş	
Not: Salı günü sabah bir hafta üç saat ev idaresi bir hafta çocuk bakımı yapılıyor.						
Köy kadınları gezici Kurs Öğretmeni Sabahat Arslan						İmza
Kaynak: BCA Fon No: 490 1 0 0-Kutu No: 1052-Dosya No: 1041-Sıra No: 1/153						

218 numaralı Köy Kadınları Gezici Kursları öğretmeni Sabahat Arslan, 25 Kasım 1947’de Bitlis Halkevi başkanlığına yazdığı bir bilgi yazısında; kursa halen 25 öğrencinin devam ettiğini belirtmiş, Tablo. 6’da da görüleceği gibi kursiyerlerin isimlerini, öğrenim durumlarını ve yaş grubunu belirten bir liste sunmuştu (BCA, Fon No: 490 1 0 0-Kutu No: 1052-Dosya No: 1041-Sıra No: 1/152, 154-155). Yukarıda verilen bilgilerden anlaşıldığına göre Bitlis il merkezinde açılan kurs, 44 öğrenci ile başlamasına karşın, kursun devamında öğrenci sayısında ciddi bir azalma olmuş, sayı 25’e düşmüştür.

Tablo 6. Bitlis'te Açılan Biçki-Dikiş Kursuna Katılan Öğrenci Listesi.				
No	Adı Soyadı	Tahsil Durumu	Yaşı	Kayıt Tarihi
1	Yaşar Şavlı	İlkokul mezunu	16	28 Temmuz 1947
2	Behice Beyzir	İlkokul mezunu	18	27 Temmuz 1947
3	Devrim Demirel	İlkokul mezunu	16	27 Temmuz 1947
4	Ayten Mankoç	Tahsili yok	17	25 Temmuz 1947
5	Makbule Şanlı	Tahsili yok	18	1 Ağustos 1947
6	Vahide Karacan	İlkokul mezunu	16	1 Ağustos 1947
7	Vehide Ölek	İlkokul mezunu	16	7 Ağustos 1947
8	Behice Eren	İlkokul mezunu	16	29 Temmuz 1947
9	Ayten Güler	Ortaokul mezunu	18	3 Ağustos 1947
10	Hayriye Gürcan	İlkokul mezunu	23	1 Ağustos 1947
11	Kadriye Yüncü	Tahsili yok	18	1 Ağustos 1947
12	Metiye Eren	Tahsili yok	20	7 Ağustos 1947
13	Kadriye Vurl	İlkokul mezunu	15	3 Ağustos 1947
14	Ayten Baysal	İlkokul mezunu	13	15 Ağustos 1947
15	Fetiye Telek	İlkokul mezunu	21	9 Ağustos 1947
16	Serviye Subaşı	İlkokul mezunu	17	17 Ağustos 1947
17	Sediman Eren	İlkokul mezunu	15	1 Eylül 1947
18	Fasile Toğaç	İlkokul mezunu	14	29 Eylül 1947
19	Perihan Özmen	Ortaokul mezunu	15	26 Eylül 1947
20	Mefkure Özdemir	Lise	20	1 Ekim 1947
21	Zahide Ölek	Tahsili yok	17	7 Ekim 1947
22	Süheylâ Antep	İlkokul mezunu	12	2 Ekim 1947
23	Türkân Güler	İlkokul mezunu	19	2 Ekim 1947
24	Mübeccel Kutun	İlkokul mezunu	16	1 Eylül 1947
25	Sabiha Bilgen	İlkokul mezunu	17	1 Eylül 1947
Köy kadınları gezici Kurs Öğretmeni Sabahat Arslan				
Kaynak: BCA Fon No: 490 1 0 0-Kutu No: 1052-Dosya No: 1041-Sıra No: 1/154-155				

Bitlis il merkezinde 1948 yılı eğitim-öğretim yılı içinde 218 ve 283 Numaralı Köy Kadınları Gezici Kursları da açılmış; ancak 218 numaralı kursun öğretmeni Muzaffer Taner'in sağlık sorunları, 283 numaralı kursun da öğretmen bulunamaması nedeniyle faaliyete geçirilemediği görülmektedir (BCA Fon No: 490 1 0 0-Kutu No: 1053-Dosya No: 1045-Sıra No: 2/Belge: 208). Bitlis il merkezi dışında da kurslar açılmış, Tablo. 7'de de görüleceği üzere Mutki'de Fahrünnisa Gürol, Tatvan'da Vildan Sabun, Adilcevaz'da Şerife Uysal ve Ahlat'ta ise Melahat Sayacı Gezici Köy Kadın Kurs öğretmenliklerini üstlenmişlerdir (BCA. Fon No: 490 1 0 0-Kutu No: 1052-Dosya No: 1041-Sıra No: 1/15).

Tablo 7. Bitlis ve Yöresinde 1949-1950 öğretim yılında Görev Yapan Köy Kadınları Gezici Kurs Öğretmenleri		
Fahrünnisa Gürol	Mutki	
Vildan Sabun	Tatvan	
Şerife Uysal	Adilcevaz	
Melahat Sayacı	Ahlat	
218 Numaralı Köy Kadınları Gezici Kursu Muzaffer Taner	Bitlis Merkez	
283 Numaralı Köy Kadınları Gezici Kursu Öğretmen tayin edilememiştir	Bitlis Merkez	
Kaynak: BCA. Fon No: 490 1 0 0-Kutu No: 1052-Dosya No: 1041-Sıra No: 1/15; BCA Fon No: 490 1 0 0-Kutu No: 1053-Dosya No: 1045-Sıra No: 2/Belge: 208.		

4.5.3.Diyarbakır Gezici Köy Kadınları Kursu

Doğu illeri içinde Gezici köy kadınları kurslarının açıldığı yörelerden biri de Diyarbakır’dı. 1945’ten sonra düzenli olarak açılan kurs merkezleri ise Tablo. 8’de görüleceği gibi Bismil, Ergani ve Lice’dir. Diyarbakır CHP İl İdare Kurulu Başkanı Adil Tiğrel imzasıyla 31 Ağustos 1947’de CHP Genel Sekreterliğine gönderilen yazıda 28 Temmuz 1947’den itibaren Bismil’de “genç kız ve kadınlara mahsus sanat kursu” açıldığı, öğretmen olarak da Maksude Malatacık’ın atandığı belirtilmişti (BCA Fon No: 490 1 0 0-Kutu No: 1053-Dosya No: 1045-Sıra No: 2/Belge: 233). Bismil Halkevi, öğretmen Maksude Malatacık’ın kurs için talep ettiği sandalye, masa gibi araç-gereçleri temine çalışmış, yörede bulunamayan malzemelerle birlikte önlük dikmek için gerekli olan kumaşların temini için CHP Genel Sekreterliğinden yardım istenmişti (BCA Fon No: 490 1 0 0-Kutu No: 1053-Dosya No: 1045-Sıra No: 2/Belge: 217, 219, 228-229). Gezici köy kadınları kursu öğretmeni Maksude Malatacık 1948 yılı kurs döneminde de Bismil’de kursa başlamış; fakat yeterli sayıda öğrenci olmadığı için görevine 27 Eylül 1948’den itibaren Ergani’deki 219 numaralı kursta devam etmişti (BCA Fon No: 490 1 0 0-Kutu No: 1053-Dosya No: 1045-Sıra No: 2/Belge: 210, 214). Yörede de Millî Eğitim Bakanlığınca belirlenen program dâhilinde 8 ay süreyle kurslar yürütülmüş, devam eden 36 öğrenciden 27’sine başarı belgeleri verilmiştir (BCA Fon No: 490 1 0 0-Kutu No: 1053-Dosya No: 1045-Sıra No: 2/Belge: 211). 1948 dönemi kursları, Öğretmen kurs ücreti için CHP ve Halkevlerinin sağladığı aylık 40 liralık yardımın ödenmesi konusunda yaşanan aksaklık dışında sorunsuz bir şekilde tamamlanmıştır. Yardım ücreti de Ergani Belediye Başkanı Zülfikâr Sönmez’in CHP Genel Sekreterliğine yaptığı müracaat sonrasında halledilmiş; ilgili kurs öğretmenin 40 liralık aylık ücreti Bismil CHP İlçe İdare Kurulu Başkanlığına gönderilmiştir (BCA Fon No: 490 1 0 0-Kutu No: 1053-Dosya No: 1045-Sıra No: 2/Belge: 216, 221).

Lice’de de 1945’ten sonra değişik adlarla kurslar açılmıştı. 126 numaralı köy kadınları kursu adıyla Lice’de kurslar açılmış, kadınları kursu öğretmenliğini ise Muzaffer Göl üstlenmiştir. Adı geçen öğretmen 1949-1950 yılları arasında bu görevini sürdürmüş; 1949 yılı sonunda açılan ve 1950 Haziran’ına kadar devam eden “Dikiş ve Nakış Yurdu”nda da kurs öğretmenliği görevinde bulunmuştu (BCA Fon No: 490 1 0 0-Kutu No: 1053-Dosya No: 1045-Sıra No: 2/Belge:28).

Tablo 8. Diyarbakır ve Yöresinde Gezici Köy Kadınları Kursu Öğretmenleri(1947-1950)

220 Numaralı Köy Kadınları Gezici Kursu	Maksude Malatacık	Bismil	1947
219 Numaralı Köy Kadınları Gezici Kursu	Maksude Malatacık	Ergani	1948
126 numaralı köy kadınları kursu	Muzaffer Göl	Lice	1949

4.5.4.Kars Gezici Köy Kadınları Kursu

Gezici Köy Kadınları Kursu, Kars’ın Sarıkamış, Iğdır, Kağızman ve Tuzluca yörelerinde açılmış; istek ve ihtiyaca göre diğer ilçe ve köylere de götürülen kursların 1945’ten sonra yaygınlık kazandığı görülmektedir. Sarıkamış Halkevi Başkanı Memduh Çalkavur imzasıyla CHP Genel Sekreterliği Genel İdare Kurulu üyesi Urfa Milletvekili A. Kutsi Tecer’e gönderilen 17 Nisan 1945 tarihli yazıda, 1945 yılı birinci altı aylık çalışma devresine ait hazırlanan program dâhilinde okuma-yazma kursu ile biçki ve dikiş kursu için Halkevinde yer verildiği belirtilmiştir. Ücreti öğrenciler tarafından karşılanan ve haftada dört gün devam eden bu kursun, öğretmen Nazmiye Türel tarafından yürütüldüğü ve 14 öğrencinin devam ettiği vurgulanmıştır. Aynı öğretmenin 6 Nisan 1945 tarihinden itibaren bir de ücretsiz nakış kursu açtığı ve kursa 12 öğrencinin devam ettiği belirtilen yazıda ayrıca; bir dikiş makinesi daha temin edilirse biçki ve dikiş kurslarını fahri olarak idare edecek öğretmenin de bulunduğu açıklanmıştır.

Halkevi Başkanı Memduh Çalkavur, sadece köy kadınlarına yönelik biçki ve dikiş kurslarıyla yetinmemiş; Sarıkamış’taki talepler doğrultusunda yöreye has halı dokuma kursu açmayı planlamış, köylere dağıtılmış olan tezgâhlardan ikisini öğretmenleriyle birlikte kaza merkezine getirterek yeni bir kurs açılması için girişimlerde bulunmuştur. İlgili yazıda yeni açılacak dokuma kursu için Kars Valisi

Mustafa Bağrıaçık'ın da yardımcı olacağı belirtilmiştir (BCA. Fon No: 490 1 0 0-Kutu No: 1056-Dosya No: 1054-Sıra No: 1/Belge: 237-238).

Iğdır'da da 1947 yılı için düzenlenen Gezici köy kadın kurslarıyla ilgili bilgiler yer almaktadır. Iğdır Halkevi Başkanı Timur Toksöz'ün 12 Aralık 1948'de CHP Genel Sekreterliğine gönderdiği yazıda "1947 yılında Halkevi salonlarının tamamen Biçki Dikiş Kursuna verildiği" ifade edilmiş, bu nedenle okuma-yazma kursu açılmadığı vurgulanmıştır. Halkevlerince açılan kursların birinin diğerine tercih edilmemesi için olsa gerek; ilgili yazıya, CHP Genel Sekreterliğince "Çalışmaları düzenlemek lâzım" notu düşülmüş ve ikaz edilmişti (BCA. Fon No: 490 1 0 0-Kutu No: 1056-Dosya No: 1054-Sıra No: 1/Belge: 180).

Iğdır'da 1947 eğitim-öğretim yılında açılan ikinci kursta da Kars Akşam Kız San'at Enstitüsüne bağlı 226 Numaralı Gezici Köy Kadınları Kurs öğretmenleri olarak Behice Yıldızkaya 8 ay süreyle görev yapmış, ertesi yıl da Kağızman'da görevlendirilmiştir (BCA. Fon No: 490 1 0 0-Kutu No: 1056-Dosya No: 1054-Sıra No: 1/Belge: 2).

1948 eğitim-öğretim yılında Kağızman'da yine Behice Yıldızkaya tarafından Biçki-Dikiş Yurdu'nda ve Tuzluca ilçesinde 8 aylık sürelerle kurslar açılmış, başarılı olan 25 öğrenciye diploma verilmiştir (BCA. Fon No: 490 1 0 0-Kutu No: 1056-Dosya No: 1054-Sıra No: 1/Belge: 2).

4.5.5.Mardin Gezici Köy Kadınları Kursu

Mardin ili kapsamında da Nusaybin, Cizre, Derik, Savur ve Kızıltepe'de Gezici Köy Kadınları Kursları açılmıştı. Tablo. 9'da gösterildiği gibi Mardin iline bağlı yörelerde açılan kurslarda görevli öğretmenlerin isimleri ise şunlardır:

Tablo 9.Mardin ve Yöresinde Gezici Köy Kadınları Kursu Öğretmenleri (1947-1950)		
İlçe	Öğretmen	Yıl
Nusaybin	Türkân Tanyeri	1947-1950
Cizre	Hikmet Alperat	1949-1950
Derik	Menekşe Süer	1949-1950
Savur	Meserret Gül	1949-1950
Kızıltepe	Azize Filoto	1949-1950
BCA. Fon No: 490 1 0 0-Kutu No: 1057-Dosya No: 1060-Sıra No: 1/Belge:48-51, 59, 60, 63		

4.5.6.Urfa Gezici Köy Kadınları Kursu

Doğu illerimizden 15'inde başlatılan Köy Kadınları Gezici Kursları kapsamında Urfa'da açılan kurs merkezleri ise Siverek, Suruç, Birecik ve Akçakale'de kurslarıdır. Tablo 10'da belirtilen öğretmenler de görev yapmıştır. Tisha Halkodası başkanlığıyla Köy Kadınları Gezici Kursunda görevli öğretmen Türkân Buyralı'nın iş birliğiyle köy kadınlarını okutmak için de çalışma başlatılmış ve sayıları az da olsa köy kızları ve kadınlarına okuma-yazma öğretilmiştir (BCA. Fon No: 490 1 0 0-Kutu No: 1059-Dosya No: 1068-Sıra No: 1/Belge:50).

Tablo 10.Urfa ve Yöresinde Gezici Köy Kadınları Kursu Öğretmenleri(1947-1950)		
Siverek	Makbule Özel	1947-1949
Suruç	Makbule Özel	1949-1950
Tisha Köyü/Birecik	Türkân Buyralı	1949-1950
Akçakale	?	1949-1950
BCA. Fon No: 490 1 0 0-Kutu No: 1059-Dosya No: 1068-Sıra No: 1/Belge:28, 49, 50, 103, 173, 192,193, 194-196		

4.5.7. Van Gezici Köy Kadınları Kursu

Doğu Anadolu Bölgesi’nin önemli illerinden Van merkez ve Gevaş ilçesinde de 1944’ten itibaren aynı amaçla Köy Kadınları Gezici Kursları açılmıştır.

Millî Eğitim Bakanlığı Kız Teknik Öğretim Müdürlüğünce CHP Genel Sekreterliğine gönderilen 27 Haziran 1945 tarihli yazıda Van il merkezinde ve Halkevi binası içinde faaliyette bulunmak üzere bir köy kadınları gezici kursunun açılmasının kararlaştırıldığı ve kurs için gerekli eşyanın da sevk edildiği belirtilmişti. Yazıda ayrıca; uzak bir yer olan Van’a gönderilecek öğretmene de teşvik ve tatmin bakımından maaşından ayrı olarak Cumhuriyet Halk Partisince münasip bir ücret verilmesinin uygun olacağı vurgulanmıştı (BCA. Fon No: 490 1 0 0-Kutu No: 1059-Dosya No: 1069-Sıra No: 1/Belge:159).

Millî Eğitim Bakanlığınca kararlaştırılan kurs; Van Halkevi bünyesinde 114 Numaralı Köy Kadınları Gezici Kursu adıyla 1945 Eylül’ünde başlamış ve bir yıl sürecek kurs için gerekli olan eşya ve mobilya da temin edilmişti (BCA. Fon No: 490 1 0 0-Kutu No: 1059-Dosya No: 1069-Sıra No: 1/Belge:153, 156). Öğretmenliğine de Rubabe Hanım atanmış, maaşından ayrı olarak CHP tarafından da ayda 75 lira yardım parası verilmişti (BCA. Fon No: 490 1 0 0-Kutu No: 1059-Dosya No: 1069-Sıra No: 1/Belge:136).

Van’da devam eden kurslara 26 Eylül 1946’da Necla Çilingiroğlu atanmıştır (BCA. Fon No: 490 1 0 0-Kutu No: 1059-Dosya No: 1069-Sıra No: 1/Belge:137). Necla Çilingiroğlu, 75 öğrencisiyle 1947 yılı Mayıs ayı sonuna kadar faaliyette bulunmuş; kurs süresince yapılan çalışmalar, Halkevi salonunda sergilenmiş, 10 gün kadar halka açık tutulan sergiyi, yaklaşık 2000 vatandaş ziyaret etmişti Van Halkevi Başkanı Müştak Çeliker imzasıyla CHP Genel Sekreterliğine gönderilen yazıda da belirtildiği gibi sergiye ait haber ve resimler Ulus Gazetesi’nde yayımlanmıştı (BCA. Fon No: 490 1 0 0-Kutu No: 1059-Dosya No: 1069-Sıra No: 1/Belge: 124, 130, 133, 137).

İl İdare Kurulu Başkanı Bahri Çağlar imzasıyla 26 Şubat 1948’de Ankara’ya yazılan yazıda da yer aldığı gibi 27 Şubat 1948 tarihinden itibaren Van 114 numaralı Köy Kadınları Gezici Kursu Öğretmenliğine Nezahat Özyurt atanmış; o da 1949 yılı sonuna kadar bu görevi sürdürmüştür (BCA. Fon No: 490 1 0 0-Kutu No: 1059-Dosya No: 1069-Sıra No: 1/Belge: 110-112, 115-117, 155).

Van merkez dışında Gevaş’ta da Köy Kadınları Gezici Kursları açılmıştı. Gevaş Halkodası Başkanı Dr. Neşet Karaduman imzasıyla CHP Genel Sekreterliğine yazılan 29 Ocak 1945 tarihli bilgilendirme yazısında; Okul çağı dışında kalmış olan vatandaşları yetiştirmek, halkın bilgisini yükseltmek ve okuma yazma öğretmek maksadıyla ilkokul binasında gece kursları, bayan vatandaşlar için de biçki dikiş kursları açıldığı belirtilmiştir (BCA. Fon No: 490 1 0 0-Kutu No: 1059-Dosya No: 1069-Sıra No: 1/Belge:107). Biçki-Dikiş, Şapka, Çiçek, Yağlı boya işleri ve Bebek yapımıyla ilgili açılan kursların ürünleri, 25 Şubat 1945’te Halkevleri ve Halkodalarının kuruluş yıl dönemi töreninde halka sunulmuş; Gevaş Halkının yakın ilgisi üzerine sergi salonu bir hafta açık tutulmuştur (BCA. Fon No: 490 1 0 0-Kutu No: 991-Dosya No: 835-Sıra No: 2/Belge:2). Kurslara katılan öğrencilerin yaptıkları mahallî erkek ve kız kıyafetli bebeklerle bir kasımpatı, iki karanfil ve bir dal leylâk çiçeğine ait el işi örneklerinin Genel Sekreterliğe gönderildiği belirtilen bir başka yazıda da kurslarda çiçek için kullanılan kumaşlar temin edilemediğinden “yerli patiska” kumaşları kolalandıktan sonra istenilen renge boyanarak ihtiyacın karşılandığı belirtilmişti (BCA. Fon No: 490 1 0 0-Kutu No: 991-Dosya No: 835-Sıra No: 2/Belge:1).

4.5.8. Elazığ Gezici Köy Kadınları Kursu

Doğu illerimizden 15’inde başlatılan Köy Kadınları Gezici Kursları Elazığ’da da açılmış ve olumlu sonuçlar alınmıştı. Elazığ’da okuma-yazma kurslarında olduğu gibi Köy Kadınları Gezici Kurslarının başlatılmasında öğretmen Sıdika Avar’ın etkisi büyük olmuştu. Kurs öğrenci toplamının yanı sıra faaliyetlerinin aksamaması, malzeme temini ve denetlenmesi konusunda da yoğun bir çaba sarf

etmişti.

Elazığ'da olduğu gibi Bakanlık oluruyla 1945'in Şubat ayından itibaren Pertek Halkevi'nde de Köy Kadınları Gezici Kursu açılması kararlaştırılmış ve Müjgân Özbek öğretmen olarak görevlendirilmişti (BCA. Fon No: 490 1 0 0-Kutu No: 1059-Dosya No: 1069-Sıra No: 1/Belge:156, 159). Ancak öğretmen gelmediği için kurs bir müddet başlatılamamıştı.

Elazığ ve Pertek dışında Mazgirt, Vasgird, Germili, Ağın, Kovancılar, Keban ve Mollaköy gibi yörelerde de kurslar açılmıştı. Kovancılar'da açılan kursa Muazzez Havvahan Tuğrul; Maden'e ise Kadriye Şensu atanmıştı (BCA Fon No: 490 1 0 0-Kutu No: 1053-Dosya No: 1045-Sıra No: 2/Belge: 208, 211). Kurslar faaliyete başladıktan sonra zaman zaman ziyaret edilerek denetlenmiş, raporlar hazırlanmıştı (Taşkın, 2015: 457 vd).

4.5.9.Siirt Gezici Köy Kadınları Kursu

Siirt'te ise Milli Eğitim Bakanlığı'nca 1947 yılında Siirt şehir merkezinde kadınlara yönelik bir sanat kursu açılması kararlaştırılmıştı. Halkevinde açılan kursa öğretmen Halide Zengil atanmış; dersler 15 Temmuz 1947'den itibaren başlamıştı (BCA Fon No: 490 1 0 0-Kutu No: 1053-Dosya No: 1045-Sıra No: 2/Belge: 208). Bu kurs dışında Siirt ve yöresine mahsus olmak üzere Köy Kadınları Gezici Kursları da açılmıştı. Bu kurslara tayin olunan öğretmenlere kursun açıldığı halkevi veya halkodası adına Genel Sekreterlikçe ayda 40 lira verilmesi kararlaştırılmıştı. Siirt'teki kurslar 1 Ağustos 1947'de başlamıştı (Kardaş, 2014: 427).

Ayrıca; Doğu illerinin birçok şehir merkezi ve ilçelerinde de 1948-1949 eğitim-öğretim yılında Köy kadınları Gezici Kursları açılmıştı.

5.Sonuç

Erken Cumhuriyet dönemi Türk Millî Eğitim teşkilâtı, bünyesinde oluşturduğu örgün ve yaygın eğitim kurumları sayesinde eğitim-öğretim politikalarını hayata geçirmeye çalışmıştı. Ancak örgün ve yaygın eğitim kurumlarının her kesime ulaşamaması, dönemin zorunlulukları ve ihtiyaçtan doğan talepleri nedeniyle kurumsal bir kimlik kazanan kimi yaygın eğitim kurumları da bu konuda önemli bir işlevi yerine getirmişlerdir. Bu özelliğe sahip kurumların başında da Halkevleri gelmektedir.

1932-1951 yılları arasında açıldıkları yörenin ihtiyaçlarını dikkate alarak faaliyetlerini yönlendiren Halkevleri; her biri farklı alana hitap eden ve önemli işlevlere sahip olan dokuz şube halinde örgütlenmişlerdi. Özellikle il ve ilçe merkezlerinde geniş bir teşkilat ağına sahip olan Halkevleri; Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi vasıtasıyla değişik ilgi alanlarına yönelik kurslar açmıştır. Söz konusu kurslardan biri de Gezici Köy Kadınları Kurslarıdır.

Meslekî ve teknik eğitime dayalı eğitsel faaliyetleri gerçekleştirmek amacıyla Millî Eğitim Bakanlığı, CHP Genel Sekreterliği ve Halkevlerinin birlikte yürüttüğü Gezici Köy Kadınları Kursları, 15 Doğu ilinde açılmış, daha sonra yaygınlaştırılmıştır. Doğu illerinde açılan Gezici Köy Kadınları Kurslarıyla etkin vatandaş yaratma düşüncesine katkı sağlayacak değişik kazanımlar amaçlanmıştır. Öncelikle dönemin ideolojisi kapsamında "köye doğru" politikalarına olumlu etki yapacak, Bölgede yaşanan olumsuz propagandaları silecek hamlelerden biri olarak değerlendirilmesi gereken bu projeye devlet-birey arasında kalıcı bir diyalogun kurulması amaçlanmıştır.

Millî Eğitim Bakanlığı ve CHP Genel Sekreterliği yetkililerinin, Gezici Köy Kadınları Kurslarında görev yapan öğretmenleri "Köyü içinden fethetmek amacıyla köylerde hizmete başlayan fedâkâr Türk kızları" diye nitelemeleri; devletin Doğu illerinde yaşayan vatandaşlarını kazanmak için başlattığı sosyal devlet hamlelerinin rengini göstermesi bakımında da önemlidir.

Kırsal kesimde yaşayan vatandaşına ulaşmak isteyen devletin bir başka amacı da bu tür kurslarla gündelik hayatı kolaylaştırmak, özellikle kırsal kesimde yaşayan yetişkin kadınların meslek

edinmelerini sağlayıp ailenin de ekonomik anlamda güçlenmesidir. Özellikle ilköğrenimini tamamlamış evliliği bekleyen genç kızlarımızın çocuk bakımı, ev idaresi ve bîçki-dikiş öğrenmeleri de önemli bir kazanım olarak düşünülmüştü.

Bölgede açılan kursların çoğunda okuma-yazma kurslarının da verildiği düşünülürse Gezici Köy Kadınları Kurslarının farklı bir işlevi de topluma okur-yazar bireyler kazandırmak olmuştur. Bu kapsamda Doğu illerinde açılan Köy Kadınları Gezici Kurslarında birçok güçlkle karşılaşan öğretmenler de önemli bir misyonu üstlenmişlerdir.

Ne yazık ki, asırlardan beri kökleşmiş yerel hanedanların ve inanç temelli tabuların etkisi kırılmadığı için Devletin bunca çabası ve olumlu yaklaşımı gereken ilgiyi görmemiş; sunulan hizmetler sınırlı bir kitleye hitap etmiştir.

6. KAYNAKÇA

6.1. Arşiv Kaynakları

- BCA Fon No: 490 1 0 0-Kutu No: 1052-Dosya No: 1041-Sıra No: 1/164.
- BCA Fon No: 490 1 0 0-Kutu No: 1052-Dosya No: 1041-Sıra No: 1/153.
- BCA Fon No: 490 1 0 0-Kutu No: 1053-Dosya No: 1045-Sıra No: 2/Belge: 211.
- BCA Fon No: 490 1 0 0-Kutu No: 1053-Dosya No: 1045-Sıra No: 2/Belge: 211;
- BCA Fon No: 490 1 0 0-Kutu No: 1053-Dosya No: 1045-Sıra No: 2/Belge: 208
- BCA Fon No: 490 1 0 0-Kutu No: 1053-Dosya No: 1045-Sıra No: 2/Belge: 208
- BCA Fon No: 490 1 0 0-Kutu No: 1053-Dosya No: 1045-Sıra No: 2/Belge: 208.
- BCA Fon No: 490 1 0 0-Kutu No: 1053-Dosya No: 1045-Sıra No: 2/Belge: 233
- BCA Fon No: 490 1 0 0-Kutu No: 1053-Dosya No: 1045-Sıra No: 2/Belge: 217, 219, 228-229.
- BCA Fon No: 490 1 0 0-Kutu No: 1053-Dosya No: 1045-Sıra No: 2/Belge: 210, 214
- BCA Fon No: 490 1 0 0-Kutu No: 1053-Dosya No: 1045-Sıra No: 2/Belge: 211
- BCA Fon No: 490 1 0 0-Kutu No: 1053-Dosya No: 1045-Sıra No: 2/Belge: 216, 221.
- BCA Fon No: 490 1 0 0-Kutu No: 1053-Dosya No: 1045-Sıra No: 2/Belge:28.
- BCA Fon No: 490 1 0 0-Kutu No: 1053-Dosya No: 1045-Sıra No: 2/Belge: 208, 211
- BCA Fon No: 490 1 0 0-Kutu No: 1053-Dosya No: 1045-Sıra No: 2/Belge: 208
- BCA Fon No: 490 1 0 0-Kutu No: 1052-Dosya No: 1041-Sıra No: 1/ Belge:15; .
- BCA Fon No: 490 1 0 0-Kutu No: 1052-Dosya No: 1041-Sıra No: 1/159.
- BCA Fon No: 490 1 0 0-Kutu No: 1052-Dosya No: 1041-Sıra No: 1/152, 154-155.
- BCA Fon No: 490 1 0 0-Kutu No: 1052-Dosya No: 1038-Sıra No: 2/Belge: 163.
- BCA Fon No: 490 1 0 0-Kutu No: 1052-Dosya No: 1038-Sıra No: 2/Belge: 190
- BCA Fon No: 490 1 0 0-Kutu No: 1052-Dosya No: 1038-Sıra No: 2/Belge: 157;
- BCA Fon No: 490 1 0 0-Kutu No: 1052-Dosya No: 1038-Sıra No: 2/Belge: 155-156
- BCA Fon No: 490 1 0 0-Kutu No: 1052-Dosya No: 1038-Sıra No: 2/Belge: 159-160, 161

-
- BCA Fon No: 490 1 0 0-Kutu No: 1052-Dosya No: 1038-Sıra No: 2/Belge: 207.
- BCA Fon No: 490 1 0 0-Kutu No: 1052-Dosya No: 1038-Sıra No: 2/Belge: 195.
- BCA Fon No: 490 1 0 0-Kutu No: 1052-Dosya No: 1038-Sıra No: 2/Belge: 178, 179, 181.
- BCA Fon No: 490 1 0 0-Kutu No: 1052-Dosya No: 1038-Sıra No: 2/Belge: 178, 179, 181.
- BCA Fon No: 490 1 0 0-Kutu No: 1052-Dosya No: 1038-Sıra No: 2/Belge: 157.
- BCA Fon No: 490 1 0 0-Kutu No: 1057-Dosya No: 1060-Sıra No: 1/Belge:48-51, 59, 60, 63
- BCA Fon No: 490 1 0 0-Kutu No: 1059-Dosya No: 1068-Sıra No: 1/Belge: 50.
- BCA Fon No: 490 1 0 0-Kutu No: 1059-Dosya No: 1068-Sıra No: 1/Belge: 28, 49, 50, 103, 173, 192,193, 194- 196
- BCA Fon No: 490 1 0 0-Kutu No: 1059-Dosya No: 1069-Sıra No: 1/Belge:159.
- BCA Fon No: 490 1 0 0-Kutu No: 1059-Dosya No: 1069-Sıra No: 1/Belge:153, 156.
- BCA Fon No: 490 1 0 0-Kutu No: 1059-Dosya No: 1069-Sıra No: 1/Belge:136.
- BCA Fon No: 490 1 0 0-Kutu No: 1059-Dosya No: 1069-Sıra No: 1/Belge:137.
- BCA Fon No: 490 1 0 0-Kutu No: 1059-Dosya No: 1069-Sıra No: 1/Belge: 124, 130, 133, 137.
- BCA Fon No: 490 1 0 0-Kutu No: 1059-Dosya No: 1069-Sıra No: 1/Belge: 110-112, 115-117, 155.
- BCA Fon No: 490 1 0 0-Kutu No: 1059-Dosya No: 1069-Sıra No: 1/Belge:107
- BCA Fon No: 490 1 0 0-Kutu No: 1059-Dosya No: 1069-Sıra No: 1/Belge:156, 159.
- BCA Fon No: 490 1 0 0-Kutu No: 991-Dosya No: 835-Sıra No: 2/Belge:2
- BCA Fon No: 490 1 0 0-Kutu No: 991-Dosya No: 835-Sıra No: 2/Belge:1.
- BCA Fon No: 490 1 0 0-Kutu No: 1052-Dosya No: 1041-Sıra No: 1/15.
- BCA Fon No: 490 1 0 0-Kutu No: 1007-Dosya No: 885-Sıra No: 2/Belge: 2
- BCA Fon No: 490 1 0 0-Kutu No: 1007-Dosya No: 885-Sıra No: 2/Belge: 212-213
- BCA Fon No: 490 1 0 0-Kutu No: 1007-Dosya No: 885-Sıra No: 2/Belge: 209
- BCA Fon No: 490 1 0 0-Kutu No: 1007-Dosya No: 885-Sıra No: 2/Belge: 214.
- BCA Fon No: 490 1 0 0-Kutu No: 1007-Dosya No: 885-Sıra No: 2/Belge: 215.
- BCA Fon No: 490 1 0 0-Kutu No: 1007-Dosya No: 885-Sıra No: 2/Belge: 216.
- BCA Fon No: 490 1 0 0-Kutu No: 1007-Dosya No: 885-Sıra No: 2/Belge: 217.
- BCA Fon No: 490 1 0 0-Kutu No: 1056-Dosya No: 1054-Sıra No: 1/Belge: 237-238.
- BCA Fon No: 490 1 0 0-Kutu No: 1056-Dosya No: 1054-Sıra No: 1/Belge: 180.
- BCA Fon No: 490 1 0 0-Kutu No: 1056-Dosya No: 1054-Sıra No: 1/Belge: 2.
- BCA Fon No: 490 1 0 0-Kutu No: 1056-Dosya No: 1054-Sıra No: 1/Belge: 2.
- BCA Fon No: 490 1 0 0-Kutu No: 1052-Dosya No: 1038-Sıra No: 2/Belge: 189
- BCA Fon No: 490 1 0 0-Kutu No: 1052-Dosya No: 1041-Sıra No: 1/160.
- BCA Fon No: 490 1 0 0-Kutu No: 1052-Dosya No: 1041-Sıra No: 1/160

BCA Fon No: 490 1 0 0-Kutu No: 1052-Dosya No: 1041-Sıra No: 1/160

BCA Fon No: 490 1 0 0-Kutu No: 1053-Dosya No: 1045-Sıra No: 2/Belge: 208.

BCA Fon No: 490 1 0 0-Kutu No: 1053-Dosya No: 1045-Sıra No: 2/Belge: 211.

BCA Fon No: 490 1 0 0-Kutu No: 1052-Dosya No: 1038-Sıra No: 2/Belge: 157, 159-161, 164,165.

6.2. Resmî Yayınlar

CHP.(1934). *CHF Halkevleri Talimatnamesi*. Ankara: Hakimiyeti Milliye Matbaası.

CHP.(1935). *CHP Halkevleri Öğreneği*. Ankara: Ulus Basımevi.

CHP. (1940). *Halkevleri 1940*. Ankara: Ulusal Matbaa.

Kız Teknik Öğretim. (1945). İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

Türkiye Cumhuriyeti Maarif Vekâleti.(1942). *Köy Kadınları Gezici Kursları Müfredat Programı*. Ankara: Maarif Matbaası.

Türkiye Cumhuriyeti Maarif Vekâleti.(1944).*Türkiye Cumhuriyeti Maarifi 1923-1943*.Ankara: Maarif Matbaası.

6.3. Kitap ve Makaleler

Başar, Erdoğan.(2004). *Milli Eğitim Bakanlarının Eğitim Faaliyetleri (1920-1960)*. MEB Yayınları.

Demirtaş, Bahattin, Küçük, Mehmet.(2008). “Kız Meslek Liselerinin Günümüzdeki Sorunlarına Yönelik Öğretmen Görüşleri”. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)* Cilt: 9. Sayı: 3. 147-159.

Ergün, 1982: Ergün, Mustafa.(1982). *Atatürk Devri Türk Eğitimi*. Ankara: Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Yayınları.

Eser, Gülşah ve Orak, Abdullah.(2015). “Cumhuriyet Dönemi Kadın Eğitiminde Bir Atılım: Urfa Kız Enstitüsü”. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. Cilt: 8. Sayı: 4. (Aralık. ss. 421-440.

Kardaş, Abdülaziz.(2014). “Siirt community centers and community rooms as a movement of modernization in republic period (1934-1951)”.*Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 9/7. (Summer 2014. p.411-444

Kılıç, 2017: 207. Kılıç, F. (2017). “Yeni Türk Alfabesinin Yaygın Eğitim Yoluyla Öğretilmesi”. *Ankara Üniversitesi, Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*. Sayı: 61. (Güz. p. 207-248.

Kılınç, Mustafa.(2016). *Türkiye’de Mesleki Teknik Eğitim Tarihi (1886-1986)*. Ankara: Pegem Yayınları.

Taşkın, Ünal.(2015).“Milli Eğitim Belgelerine Göre Sıdıka Avar”. *Uluslararası Harput’a Değer Katan Şahsiyetler Sempozyumu*. Elazığ: Fırat Üniversitesi Harput Uygulama ve Araştırma Merkezi. (14-16 Mayıs 2015. ss.457-468.

Tezcan, Mahmut.(1990). “Köy Kadınları Gezici Kursları Ve Erkek Kursları Üzerine”. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*. Cilt: 15. Sayı: 1. ss.131-140

Türk, Ercan ve Katırcı, Meral.(2010). *Cumhuriyet Döneminde Türk Milli Eğitim Sistemindeki Gelişmeler (1920-2010)*. Ankara: MEB Yayınları.

Yüceer, Saime.(2002).“Türkiye’nin Aydınlanma Sürecinde Bir Kültür Devrimi Millet Mektepleri”. *Atatürkçü Bakış*. Cilt: I. Sayı: 1. ss. 13–32.

7.Ekler

Fotoğraf. 1

1-Kaymakam Muharrem Balasaygun, 2-Rukiye Budak, 3-Semiha Dudu, 4-Dikiş ve Biçki Öğretmeni Yaşar Sayacak, 5-Sabahat Sunar, 6-Melahat Sabuncuoğlu, 7-Ulviye Yardımcı, 8-Emine Yıldız, 9-Nezahet Yardımcı, 10-Yaşar Acarbay, 11-Neziha Baydar, 12-Sema Yardımcı, 13-Müzeyyen Bayar (BCA. Fon No: 490 1 0 0-Kutu No: 1007-Dosya No: 885-Sıra No: 2/Belge: 214).

Fotoğraf. 2

1-Nezihe Baydar, 2-Dikiş Öğretmeni Yaşar Sayacak, 3-Melahat Sabuncuoğlu, 4-Sebahat Sunar, 5-Baş Öğretmen Ensar Tekin, 6-Neziha Bayar, 7-Sema Yardımcı, 8-Ulviye Yardımcı, 9-Yaşar Acarbay, 10-Aliye Akyol, 11-Semiha Dudu, 12-Rukiye Budak (BCA. Fon No: 490 1 0 0-Kutu No: 1007-Dosya No: 885-Sıra No: 2/Belge: 215).

Fotoğraf. 3

1-Halk Evi Reisi Hakkı Tanrıverdi, 2-Baş Öğretmen Ensar Tekin, 3-Halk Evi Köycülük Kolu Başkanı Hasan Yardımcı, 4-Halkevi Odacısı Ferit Tosun, 5- Ulviye Yardımcı, 6-Nafıza Savcı, 7-Aliye Akyol, 8-Sabahat Sunar, 9-Melahat Sabuncuoğlu, 10-Sema Yardımcı, 11-Dikiş Öğretmeni Yaşar Sayacak, 12-Müzeyyen Bayar, 13-Nazire Baydar, 14-Yaşar Acarbay, 15-Neziha Bayar, 16-Emine Yıldız, 17-Semiha Dudu, 18-Rukiye Budak, 19-Latife Şahin, 20-Nezahet Yardımcı, 21-Sebahat Çakan (BCA. Fon No: 490 1 0 0-Kutu No: 1007-Dosya No: 885-Sıra No: 2/Belge: 216).

Fotoğraf. 4

1-Başöğretmen Ensar Tekin, 2-Nezahat Yardımcı, 3-Sema Yardımcı, 4-Latife Şahin, 5-Sabahat Sunar, 6-Neziha Bayar, 7-Emine Yıldız, 8-Sabahat Çakan, 9-Müzeyyen Bayar, 10-Nazire Baydar, 11-Ulviye Yardımcı, 12-Melahat Sabuncuoğlu, 13-Aliye Akyol, 14-Yaşar Acarbay, 15-Nazire Savcı, 16-Semiha Dudu, 17-Rukiye Budak (BCA. Fon No: 490 1 0 0-Kutu No: 1007-Dosya No: 885-Sıra No: 2/Belge: 217).

CUMHURİYET HALK PARTİSİ
GENEL SEKRETERLİĞİ
No: 76250
DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ
C. H. P. Genel Sekreterliği Yüksek Katına

Ankara
10-İ-938

Bütçe yılı : 1948
Bölümü : 14
Maddesi : 9
Tertibi :
Tutarı : 240 Lira -- kuruş

Ödenecek ve gönderilecek paranın.

Yalnız: İkiyüz kırk Lira kuruş.

Para ödenecek makam ve ya şahsın öz ve soy adı : C.H.P. İl İdare Kurulu Başkanlığına

Gideceği yer ve adresi : Diyarbakır

Ne için gönderildiği : Bismil Köy Kadınları gezici kursu öğretmeni ~~Yakında~~ Maknude Malatacık'ın ayda 40 liradan 1/1/1948 tarihinden 30/6/1948 tarihine kadar altı aylık öğretmen ücreti olarak

Yukarıda yazılı 240 Lira ve kuruşun
ödenmesi için I. Büroya havalesine yüksek tensip ve müsaadelerine saygılarımla
dilerim. 10/11/1948
BÜRO VII ŞEPA
Konya MİLLETVEKİLİ

Uygun I. Büroya
10/11/1948
C. H. P. GENEL SEKRETERİ A.
Erzurum Milletvekili

857 225

Fon No: 490 1 0 0 - Kutu No: 1053 - Dosya No: 1045 - Sıra No: 2

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

CUMHURİYET HALK PARTİSİ
Genel Sekreterliği

Ankara : 7. 2. 1950

2/ 28841

C.H.P. İl İdare Kurulu Başkanlığına

Mardin

Millî Eğitim Bakanlığı doğu illerimizde açmakta olduğu
(Köy Kadınları Gezici Kursları)nın sayılarını bu yıl artırmış bu-
lunmaktadır .

Genel Sekreterliğimin ; türlü mahrumiyetler içinde çalış-
makta ve halkımıza faydalı olmakta olan bu öğretmenlere, geçen yıl-
lardaki miktarda olmamakla beraber yine bir miktar yardım yapmayı
kararlaştırmıştır .

Bu yıl bu yardımın miktarı 7 aylık bir kurs müddetince
ayda 20 şer liradan (140) lira olacaktır .

Millî Eğitim Bakanlığından aldığımız liste gereğince il-
linizde 1949 - 1950 öğretim yılında açılmış olan kurslara ait çı-
zelge aşağıda gösterilmiştir .

Adı geçen (4) kursun (4 X 140 = 560) liralık ödeneği
Başkanlığınıza gönderilmiştir .

Bu ödeneklerin istihkak sahiplerine veya mutemetlerine
ödenmesini ve sonucunun bildirilmesini önemle rica eder, sevgiler
sunarım .

C.H.P. Genel Sekreteri A.
Erzurum Milletvekili

- A.Ş. =
- 1- Türkân Tanıyeri - Nusaybin
  - 2- Menekşe Süer - Derik
  - 3- Meserret Gül - Savur
  - 4- Azize Filoto - Kızıltepe

Cevad Dursunoğlu

13 II 150

50

Fon No: 490 1 0 0 - Kutu No: 1057 - Dosya No: 1060 - Sıra No: 1